

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Sectio III. De iudicijs optimis, ex quibus iudex in hoc crimine tuto potest
procedere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

etiam in alijs criminib. potest formari inquisitio contra praesentes, & contra absentes, siue sint contumaces siue non.

SECTIO III.

De iudicijs optimis, ex quibus iudex in hoc crimine tuto potest procedere.

ONSTAT eò clariora & verisimiliora & propinquiora requiri indicia, quò actus iudicialis maioris prauidicij fuerit reo; vt ad condemnationem, quam ad torturam; ad torturam, quam ad capturam; ad capturam, quam ad inquisitionem. hoc luadet naturalis aequitas, & receptum est communi consuetudine, & probatum Bruno *tratt. de iudic. l. 2. part. quastion. 6. num. 4.* & Bosisio *titul. de inquisit. num. 61.* quod etli improbetur alijs, p tamen reuera est consentaneum plane rationi, nec video cur corruptela vocari debeat. docet hoc bene Farinac. *diu. quast. 1. num. 47.*

Constat secundo quòd indicia quaedam sunt leuia, quaedam grauia, quaedam grauisima, & leuia, suspicionem gignunt tantum, vel ad summum simplicem praesumptionem; grauia vero, gignunt, aliquid vltra simplicem praesumptionem, minus tamen semiplena probatione; grauisima vero gignunt semiplenam probationem; vt minimum q.

Constat tertio quòd sint leuia, quòd grauia, quòd grauisima hoc ordinarie pendere à iudicis arbitrio: eumque iudicare debere, personarum & rerum circumstantijs trutinatis, quòd indicia ad quid sufficiant; r quòd arbitrium debet ille dirigere ad normam iuris scripti, vel consuetudinarij,

A & receptas interpp. opinione, & praxim patriæ. s.

Inquisitio generalis potest aliquando formari non precedentib. vllis iudicijs, sed puta duntaxat ex notificationibus seu informationibus extraiudicialibus: in qua si vocati & examinati testes aliquem particularem nominant, tunc contra nominatum posset formari specialis inquisitio: sine iudicijs vero vllis, non liceret incipere à speciali contra aliquem inquisitione: si tamen iudex procederet, posset reus opponere de nullitate inquisitionis, ob defectum iudiciorum: si reus non opponeret, tunc adhuc valeret processus. nam hic defectus non inualidat, nisi reus opponat. u.

C Ad assumendas ex officio informationes super delicto sufficiunt indicia leuia; sed ad transmittendà reo inquisitionem, siue ad eum citandum pro delicto, necessaria sunt indicia grauia. x Quoad capturam, si fiat tantum, ne reus fugiat, interea dum fit inquisitio: sufficiunt leuia indicia: si vero fiat, vt specialiter contra eum procedatur, necessaria sunt grauia. Ad torturam meà sententia sufficiunt indicia plus quàm grauia: & arbitror à Claro grauia vocari, quòd communiter grauisima: fanè vt docet Farinacius y ea deberent esse indicia tam vrgentia, & certa, & luce meridiana clariora: vt iudex sit, quasi certus de delinquente: & vt nihil aliud ipsi delit, quam rei confessio: quod intelligendū nō in genere probationis, sed in genere iudicij; hoc est, quòd sint apta ad plene persuadendum animum iudicis, non tamen ad plene probandum. stat enim iudicem esse per suum de culpa rei, & reū esse noxium, etiamsi hoc non plenè probatū, quia deest confessio rei, vel aliqua

D

E

/Far. sup. Binsf. i. a. l. v. C. de malef.

Clar. q. 5. vers. scias etiam.

* Fran. Bec. conf. 70. n. 26. l. 2. Ioan. Mar. Mō. titel. pra. crim. reg. 1. Farin. sup. n. 49. * Clar. n. 2. & 3. Farina. n. 48. Olalcius. confil. 64. n. 5.

29. 16. n. 3.

alia probatio. quando ergo iudex sit putat se habere plena indicia, potest procedere ad torturam: sed si haberet plenas probationes, tunc deberet procedere ad condemnationem. z

z l. fin. l. 2. de proba. l. qui senten. C. de pæn. l. fin. C. de cu storeor.

Clar. q. 22. in pr. Far. q. 37. n. 13. & sequ. G. Mell. 3. de delict. c. 13. n. 18. & 19.

b vide Fa. in. n. 36

Hæc indicia volunt Dd. debere ad torturam esse proxima delicto, & non remota (v. g. quod testes deponant de ipso delicto, vel de visu) sed intelligendi sunt, quando vnicus testis deponit, & indicium non est confirmatum alijs indicijs. ordinariè enim debent indicia remota graui probata esse per duos testes, etiam in crimine hæresis. a nec sufficeret vnus testis omni exceptione maior, sed debent esse duo omni exceptione maiores: ad inquirendum vero sufficerent non omni exceptione maiores. præterea ad probandum indicia hæc remota (de quib. tantum agimus) testes debent isti esse non singulares, sed contestes, siquidem indicia sint plane remota: si vero sint non multum remota: sed quasi adminicula quædam delicti, plurium singularia testimonia virorum bonorum sufficient. b maxime quando hæc testimonia omnia sub eodem crimine; quasi subordinantur, vt si dicat vnus se vidisse aliquid ponentem sub ianue limine: & equos postea mortuos: alius quod vidit tangentem puerum, & hunc mortuum: tertius quod vidit proiecientem puluerem & subsecutam tempestatem. hæc enim omnia in vnum tendunt finem, & ideo hæc singularitas adminiculatur potius, quam oblit. Alex. consil. 13. lib. 7. Gomez. 10. 3. c. 12. num. 12. Minjing. obseru. 100. centur. 2. And. Gail. lib. 2. obs. 66. optime loquitur hac de re Simancas in prax. tit. 35. 4. num. 34.

Proxima indicia etiam requirunt duos testes, quando non sunt immediatè de ipso delicto, sed de adminicu.

A lis proximis: sed si sint de ipso delicto ad torturam sufficit vnus exceptio maior. Farinac. optime nu. 41. qui etiam seqq. numeris multa ponit dignissima obseruatu.

B Sed nunc veniamus ad singula indicia. Primum ergo est indicium per testes. Sufficit autem in hoc crimine vnus testis ad inquisitionem particularem instituendam, etiam si sit alias inhabilis: sed si sit testis legitimus & exceptione maior est sufficiens ad torturam, iuxta Clarum quæst. 21. num. 2. cuius dictum nimis indistincte usurpat Godelmann. lib. 3. cap. 3. num. 13. tu explica. iuxta iam à nobis dicta ex Farinacio.

C 2. Indicum est Nominatio Socij Criminalis: hoc etiam indistincte ponit I. C. ille Francofurt. more suo: sed accurate punctum istud tractauit Dominus Binsfeldius, quem, qui plura vult, poterit legere: vt & Prosperum Farinacium insignem I. C. Sciendum communem esse DD. sententiam, maleficos & mathematicos de consocijs interrogari & torqueri posse: quod & iure ciuili cautum, d & omnium praxi receptum est: e immo & iudicem teneri interrogare, & reum in conscientia teneri denunciare socios: quos nescit, immo præsumit non se correxisse, nec destitisse à crimine: est sententia Theologorum. f Iudex hoc facere, ommittens peccat grauius: contra iustitiam, quia non occurrit & impedit mala reipublic. & priuatis inde immunitia, quæ tenetur impedire: & idcirco tam priuatis: quam reipubl. eum teneri ad restitutionem omnium damnorum inde redundantium, vult communem esse sententiam Theologorum (v. est) Binsfeldius: g qui addit

e Binsfeld. confell. malef. memb. 4. Farinac. de indic. & tortur. 41. d. l. fin. C. de malef. e vide Far. d. q. 47. n. 67. f D. Th. 2. q. 70. a. 1. ad 2. C. tra. 10. resp. 1. de Chera. & ad d. 2. 1. C. de Sor. Ang. Nou. tra. Bins. g sup. l. 284. com. loqq.

ex So.

ex Scoto & Nauarro, teneri etiam confessarium huiusmodi reos admonere, vt socios non correctos denuntient, quod si nolint facere, non debere eos absolueri, si absoluat peccare. Quod si reus sciret aliquem ex sociis esse conuersum, neque periculum esse, ne ad vomitum redierit, vel sit rediturus: tunc non posset illum nominare, nec confessarius, volentem talem nominare, posset absolueri.

Sed quadam circa hanc rem (nempe circa nominationem factam ab vno complice, de hac enim hac sect. disputo: non de facta à pluribus, de qua res est certior) sunt explicatius tradenda. fuisse docet Binsfeldius iudicem debere credere reo socios casus excepti denunciati: frustra enim alstringeretur ad interrogandum, si non deberet ei fidem habere. Certum est aliquam habere debere, sed quantum & ad quid? nunc videamus. Gignit denunciatio idoneam presumptionem contra socios, si sequentia concurrant. nempe si non sit defectus in persona, qui eleuet fidem. huiusmodi autem defectus raro contingit. Admittuntur enim infames: tales sunt omnes complices: ideo minus fidei meretur eorum testimonium, quam virorum bonorum: admittuntur tamen ad denunciationem & testimonium, quia vix possunt alij haberi, & malefici non solent hoc crimen nisi coram complicitibus committere & solis illis detegunt: & infamiae hoc impedimentum, est iuris positum: ideo lex potest in eo dispensare ex iusta causa, vt fecit. debet tamen iuxta nonnullos: hæc complicitis denuntiatio esse facta in tortura, eo quod cum sint infames, parum illis extra torturam credendum: reprehendit hanc sententiam, quæ tamen commu-

A nior videtur, Simancas k, & aite eius auctores sine lege & ratione loqui. rationem iam dixi, & fauet illi quis q. 5. & hoc satis colligitur ex Carolina constitutione, quæ in imperio seruanda est. Nec Simancæ opinio alibi locum habere potest, nisi forte, vt ex dicto socij extra, torturam procedatur ad inquisitionem: numquam, vt ad torturam: immo non sufficeret, si reus statim ac à tortura depositus erit, hoc diceret: sed debet tortura specialiter adhiberi pro confirmatione suæ depositionis: nec sufficeret prima tortura, in qua reus suum delictum confessus est, sic Clarus §. vlt. q. 45. Antequam vero specialiter torqueatur pro confirmatione depositionis illius in tortura, in qua suum crimen falsus, factæ, debet eandem depositionem sponte ratificare, non secus ac ipsam principalem delicti confessionem, M. sil. §. diligenter. numer. 153. Carre. de indic. & tort §. octauum indicium. numer. 17. & 22. postea poterit coram nominato, ad confirmationem suæ confessionis: & vt socios magis afficiat, & vt defectum infamiae expurget, & ad omnem alium bonum effectum, iterum subdi torturæ, sed admodum leui. Sic post Boer. Boss. Vulpel. Clarus, Farinacius quæst. 43. numer. 139. qui testatur sic Romæ practi-
B
C
D
E

& Annot. in Zaachi cap. 2.

l Giga de crim. lat. malet. c. 7. n. 6. Gramma. conf. 38. num. 3. m Anchara, in c. pastoralis de re iud. Ba. bar. de testib. num. 41. Phil. Frac & alii. vide Clar. §. fin. q. 14.

e Binsfeld
confess.
malef.
memb.
Farinac.
de indic.
& tortu.
43.
d. l. fin. C.
de malic.
vide Far.
d. q. 47. n.
67.
f. D. Th. 1.
7. q. 70. a.
ad 2. Ca.
ter. no. 1.
tract. 3.
resp. 1. n.
Cherub.
& ad d. l.
a. l. Coll.
Sor. Ang.
Nau. con.
tra Bins.
g. sup. 1.
234. con.
loq.

L

est com.
muais D.
in l. fin. C.
de accus.
& c. 1. de
confess.
Camil-
lus Cam-
pegus a.
Zanch.
de hæ. c. 9.
Menoch.
de arb. cal.
474. n. 50.
Malcard.
de proba.
vol. 3. con.
t. 11. n. 36.

minarum, propter sexus infirmitatem & leuitatem, plures denunciations sunt necessariae, quam virorum, puta: exempli gratia trium vel quatuor pro vno viro. Et haec omnia locum habent in hoc crimine, etiam quoad coniuges parentes & liberos. *Secundo* requiritur ex parte iudicis, vt non interrogarit veneficum de socijs aliquo in indiuiduo, sed in genere, de socijs, non de hoc vel illo: quia hoc foret suggerere, non inquirere, & hoc cauet Carolina constitutio: sed alij Dd. volunt hoc procedere, quando non concurrunt alia indicia vel praesumptiones contra singularem personam: nam si aliqua indicia, vel indicium, aut praesumptio contra personam in specie, siue in singulari concurrerent: tunc volunt licere iudici interrogando descendere ad speciem: vt fuit ne tecum P. in conuentu malef. quando haec vel illa fecistis? quod tamen explicandum ex Farinacio, scilicet duobus casibus tantum, etiam in exceptis criminibus, posse in specie interrogari deponentem de co-socijs.

Nempe quando reus dicit se cum socijs deliquisse, sed eos non nominat: tunc enim monendus est, & cogi potest, vt eos in specie nominet. Item quando contra certam personam ad est praesumptio legitima & valde clara, siue indicia tam manifesta, vt vere per illa dicatur constare ipsum esse delinquentem. Sic (ait Farinac.) vidi seruari a iustis & bona conscientia iudicibus. d. 9. 43. num. 133. Tertio requiritur ex parte criminis vt nominans diligenter sit interrogatus de omnibus circumstantijs: quis, quid, quando, vbi, cum quibus, quomodo? nec enim aliter posset procedere ad inquisitionem & torturam ex tali nominatione, est omnium & d. Carolina. Quarta requi-

A ritur vt inquirat a vicinis an nominata persona fuerit de tali crimine a fide dignis vnquam diffamata vel suspecta habita, sic Constitutio Carolina: & sane est ex adminiculis necessariis, vt post docebo. *Quinto*, vt reus in sua nominatione non vacillet aut variet, sed constanter perseueret, etiam in speciali tortura, vt docui, & statuit constitutio Carolina. nam deponens varius non modo ad torturam, sed nec ad inquisitionem sufficiens indicium praebet, vt ex communiore sententia receptum est, & merito. quia deponens varius periuro non absimilis est. *Sexto* requiritur vt nominans iusiurandum praestiterit se vera fateri, & vere nominare, qua in re tuta & receptior praxis est, sufficere principio factum iuramentum generale de veritate dicenda & postea iterum oblato in ratificatione, aut in confrontatione cum nominatione: nec opus est alio speciali, vt sentiunt nonnulli d, quos merito refellunt Menochius, Clarus, & Farinac.

C Ad torturam denunciati seu nominati ab vno complice sufficient haec conditiones, si aliae confessiones plurimum reorum concurrant, vel etiam adminiculentur alia indicia: quod ita intellige. Quia versamur in casu excepto, & Dd. hoc negantes f loquuntur de criminibus non exceptis, ideo si plures testentur de eodem suo consocio, faciunt indicium sufficiens ad torturam, vt in praxi obseruatur: g idemque obtinet quoad alia indicia & praesumptiones adminiculantes. Putant quidem Dd. etiam sine vllis adminiculis alijs ad torturam sufficere nominationem vnus socij. ita Gomez. & Blanchus, ex male intellecto Salyceto, sed eos optime refellunt Menoch. d. cas.

est communis. vid. Bins. d. 2. mem. in princ. sic post Gomez. & Vescub. Godelm.

plurimos citat & sequitur Bins. d. sup. in conc.

Farinac. sup. p. 87. d. leg. 6. Masfl. in pract. §. diligenter n. 40. Masfl. sup. Amb. Gomez. to. 3. col. 4. Blanch. d. iiii. vide Far. sup. n. 44. & Lud. Peguer. decil. 21. §. n. 28. & 34. Bal. l. quantam libertin. C. de toll. Gram. con. 2. d. con. 1. Nat. con. 298. vol. 1. g. Post Boet. Pap. Boss. & alios Clar. §. final. §. 21. & Far. sup. n. 44. Menoch. de arb. d. d. cal. 474. de Binsfeld. sup. con.

474. numer. 46. Bertazz. in consil. 341. numer. 8. & 25. fol. 2. Farinacius supr. numer. 39. iunctu numer. 147. & 155. & ideo timoratus iudex semper requirat indicia, non leuia, sed magna & vrgentia, vt bene monuit Mascardus lib. 3. de probat. concl. 1311. num. 14. iuncto numer. 35. quæ cum vno solo complice: Non nullam harum conditionum me exigere si sint nominationis plurium complicum: & quando tantum est vnus, requirere aliquam istarum, non omnes, non auderem facile alia vsurpare: quàm à iure suggesta, & bene commemorata per Farinacium h. 1. si accedat vnus testis oculatus maior exceptione, poterit iudex procedere ad torturam valde grauem, quia tunc habet plusquam semiplenam probationem, non tamen facit iste testis plenam tunc probationem, vt male putarunt multi recentiores secuti Calcaeneum, hoc temere affirmantem 1. nam non potest dici plene probatum, vel reus conuictus, nisi per duos saltem exceptione maiores, talis autem nunquam est socius criminis. 2. si accedat non vnus testis auritus, sed vt minimum duo k: hi enim faciunt præsumptionem aliquam l. 3. si accedat inimicitia grauis nominati cum occiso, vel damnificato m. 4. si accedat fama contra nominatum n. Sed hoc indiget explicatione.

Nam fama vehemens: si fuerit orta à personis honestis & fide dignis: sola sine alijs adminiculis facit iudicium ad torturam: vehemens v. em. censetur, non ex numero testimonium (qui impertinens est ad hoc) sed ex causis suis. nam si cause seu coniectura vnde orta: sunt verisimiles, graues, & vrgentes: censetur esse vehemens, secus si non orta sit nisi ex leuibz friuolis & non probabilibus,

A neque tum sufficerent ad torturam o si non sit vehemens fama: tum si non est orta à personis honestis & fide dignis, (verbi gratia, ortum habuit à complicibus) scio variatum sententijs: existimo tamen si fama orta sit post incarcerationem, vel accusationem, famam non adminiculari, vt bene Farinacius docuit: sed si orta fuisset ante accusationem & incarcerationem, probabilius puto (saltem vbi non viget Carolina constitutio, quæ repugnet) famam huiusmodi adminiculaturam: vix enim potest in hoc crimine famæ initium ab alijs, quam complicibus oriri: & sic intelligo atque recipio sententiam Binsfeldij. in l. fin. C. de malef. iudicio 6. & hoc obtinere in omnire turpi, de qua non solet nisi inter infames personas tractari, vt de meretricio, alea, lenocinio & simil. fatetur Farinacius d. quæst. 47. numer. 160.

Quæ autem requirantur vt dicatur vere esse fama, post videbimus. s. si accedat, cū dicto socij criminis fuga nominati ob metū non iustū, vel suspicionem non vehementē p, inquisitionis contra eum formandæ ante accusationem formatam, vel antequam ad actū iudicij aliquem sit processum coram iudice non inclementi, aut solito procedere non temere, neque præcipitanter: his enim casibus, si iudicium deserat, neque citatus compareat, vel absentia iustas causas adferat: vehemens ortur suspicio: sicut etiam quando seruato debito iudicij ordine carceri fuit mancipatus, & sine effractione aufugit: nam si indebite carceratus fuisset, & etiam carcere effracto fugisset, non tamen fuga hæc eum faceret pro confesso haberi q. Sed de fuga mox plura. 6. si accedat stricta amicitia & assidua conuersatio nominati

o egregie Farin. hoc docet q. 47. à n. 28

p And. Gail. l. 2. obs. 109. n. 8. Mynf. c. 5. obs. 98.

q Couar. var. resol. c. 2. Rola. Valle onf. 7. n. 47. r. 1.

Farinacius
sup. p. 37. d.
leg.
Matth.
sup. p. 37. d.
8. diliget
erit n. 60
Matth.
sup. p. 37. d.
Gomen.
10. 3. coll.
aumat.
Blanch.
i. i.
v. vide Far.
sup. p. 44.
& Lud.
Pegues
de cel. m.
5. n. 22. d.
34.
f. Bal.
quoniam
libertin.
C. de del.
Gram.
con. 2. d.
con. 3. f.
Nat. con.
298. vol. 1.
g. Polt.
reg. or. 4.
& 5. Cla.
rus 9. fin.
q. 22.
Cal. Cr.
det. Mon.
sup. Tiber.
Decian.
con. 18. l. 1.

Sic. sent
commu.
explicat.
Paris. q.
43. n. 174.
& nu. 177
& hanc
probat be
ne Binsf.
sup. indi s
s. Fauna. a
n. 176.
Carolina
const. a.
44.
ibid.
Lud. Rō
ang. 323
Menoch.
& alii
quos se-
quitur
Binsf. ind
8. bene ed
dens hoc
indiciū
s. leu che
mentissi
mum.
y. x. plun
rei iudica
tā adfert
Ba. t. Zil-
lerus con
tim. 79.
& B. nsfel.
ind. 4.

Cum nominante tanta, vt faciat valde verisimilem præsumptionem participationis in crimine r. 7. si accedat secreta collocutio nominati & nominatis, ante crimen commissum habita: verbi gratia, antequam segetes destruerentur, puer necaretur, &c. s. 8. si accedat superstitio nominati: vt si vsurpauerit res facta, vel verba, quæ sapiat incantationem: exempla sunt, si artem magicam alios docere sit conatus, si olla cum vnguentis magicis vel cum buffonibus, vel alia instrumenta huius perfidiæ in ædibus eius sint reperta: maxime si liber magicus in domo eius repertus sit, cui superior potestatem habens & in bonum finem id non concesserit: item si quis alteri fuit interminatus maleficium, cuius effectus fuit subsecutus, maxime si qui minatus consuevit minas exequi, sed necesse est quædam hic concurrere, vt dicam postea. Item si nominatus inueniatur in stabulo aut domo alterius, tempore, & loco quando non debet, & maleficium postea subsecutum fuit.

Item si quis feram vulnerasset, & in eodem membro mox vulnerata inueniatur persona de hoc crimine infamata: vt in Lycanthropis sæpe accidit & nuper hic in Belgio mihi retulit euenisse quiddam per mirum Nob. & spectatæ fidei vir, Vanderburchtius Decanus Ecclesiæ Mechliniensis. Munciceps bombardam gerens deambulabat extra municipium, cui ecce obstrepunt multæ aues ex obscænis corni & picæ, in arbore prope viam. Sclopum collimat, & displodit: visus sibi vnam certo ictu perculisse, & decidisse de ramo, reperit solam ferream clauem de cingulo muliebri delaptam. capit, & domum rediens narrat amico, & num norit clauem: quærir? re-

A spondet alter se nosse, clauem vicinæ domus N. Itur ad domum, reperiunt ianuam clausam: inferunt in feram clauem recludunt, ingrediuntur pro familiaritate, quæ illis cum Patrefamilias. ingressi Matremfamil. inueniunt glande latus ictam Cape (Lector) & aliud certissimum. verfabatur anno millesimo quingentesimo octogesimo septimo. Caleti, (quando felicibus auspiciis Sereniss. Archiducis Alberti vi expugnatum, à *Catholici Regis* militibus tenebatur) ad Pontem Nuleti duo signa VValonum præsidio posita limitem, contra Bolonientes, tum hostes, tuebantur. sub vesperam sudo cælo Procrubitores duo vident nubem sub nigram aduolare, & in ea videntur sibi audire confusas voces multorum, quos nulli videbant. tum alter audacior: quid hoc rei est: satin securi? Si videtur. librabo arcubuziam in ipsam nubem. assentitur locus, cum tonitru sclopi decidit ex nube ante pedes mulier ebria, nuda, bene obeso corpore & media ætate, femur traiccta duplici vulnere. capta, se mentis impotem simulabat: nec fere aliud adloquentibus referebat: quam: *Hofsesne, an faderati?* quid ad hæc, qui negant transferri? negabunt credere seie. mancant increduli, quia nec oculatis, quos post sem plurimos adducere, credent: non credent. cur? quia nec viderunt, nec audiuerunt: & quosdam interrogaerunt, qui se nihil scire responderunt. Si quæ quis nescit, quia nescit, ideo non vera: vere illi, & recte. An audeant profiteri se quæ in domestico conclau gesta scire omnia, nescio. Non ideo tamen minus gesta. Capiant & alia quæ alij oculati testes, non auriti tantum, in Actis iudiciarijs. Sacramento Veritatis adaçti professi fuere. verbis ipsis Nicol. Remigij Quæstoris proponam.

Est Giramcuria (inquit) in Vogesorum provincia castellum satis firmum, è cuius summa arce cum regularum aliquot ordine fulmine essent deiecti. Sebastiana Picarda non multo post (nempe X. Kalendas Nouemb. millesimi quingentesimi octogesimali) in eo pago sortilegij rea forte, & id apud iudicem professæ est demonis suaque simul opera esse patraturam. Cum enim (inquit) e nube vna in illam proruissemus, eo consilio, vt funditus eam euertereamus, non fuit tamen in nostra potestate id ex se: sed tantum pauillulum id ruina attulimus, vt esset, quod eius conatus nos non omnino periret: Simile huic est, quod sequitur, Cuminus quidam nomine, magistratum in Diui Clementis fano Roncag, vbi commorabatur obrinens, Kalendis Decembribus millesimi quingentesimi octogesimali sexti. cum rurifanum inter domesticos curaret, cœlumque iam magnis tempestatibus commotum cerneret, domum fugam parabat: sed dum ad eam se instruit, subito fulminis ictu proxime se quercus sexradicitus vidit euerfas, ac eam quæ septima loco adhuc stabat, totam, seu vnguibus laceratam ac discerptam. Cum iam multo magis properaret, amissis etiam præfestinatione pileo ac instrumentis istis, quæ tum manibus gestabat: ecce, de integro audito fulminis fragore, illi visus est in summa quercu, quæ in propinquo erat herere mulier, quam (vt credibile est) nubes se eo impetu exonerat. Tam igitur confidatius intuens, cognouit è vicinia esse vetulam, quam ilico sic capis verbu increpare: Tune ppsima ea es Margareta VVarina: ad quam quantum nunc comperio non immerito ante hac sortilegij suspicio apud omnes pertinuit: vnde tu nunc nobis ades isto habitu? Cui illa: Ignosce mihi hoc quaeso, ac calatum habe, quod nunc vides? faxo, si hoc ita de me promerueris, vt numquam à me tibi, tuisque vel minima oriatur in-

A iuria. Ac ne quis de istis addubitet, sciat, non modo esse probata Cugini illius testimonio, quod iureiurando apud Quastorem sanctissima firmavit: sed etiam ipsius VVarina agnitione, & extra tormenta sepius repetita, & in ipso vita ultimo momento multis audientibus confirmata.

B Huc etiam pertinet, quod ex alijs quaestionibus capitalibus, eorumque qui eas exercuerunt fida renunciatione compertum habeo. Coorta enim magno fragore, tonitribusque tempestate, qui armenta, reliquosque pecorum greges in collis Alemanni iugo custodiebant (is ad vicino. Huecaria canpos, quæ est in Vogesorum præfectura, pertinet) se, vt in operto essent in proximas siluas abdidit: ecce vero illis ex improviso visi sunt duo rustici, summis arborum, quæ proximi stabant ramis hærentes ac velut implicati, adeoque animis consternati, vt facile indicarent illuc non consilio, sed casu atque mansuicato aliquo impetu eo deuenisse. Tum autem vestitus fœditas atque deprauatio, quasi per lutum, sentesque omnes fuissent raprati suspitionem adagebat, eo loci à magistello suo excitos detrusosque fuisse, postquam is eos hac atque illac more suo traaxisset. Confirmabatur & id eo magis, quod cum illic tanto temperis spacio consedisent. quantum satis esset ad probandam asserendamque oculorum fidem: momento tamen, aduertenteque nemine dilapsi apparere desissent. Tandem & dubitationem omnem amouit, quæ non longo post tempore subsicura est illorum ea de re spontanea, atque armentariorum verbis confirmata confessio, cum ad interrogata ex vinculis responderent.

D Est etiam villa, quæ se Bellimonte Vitellium contendentibus sinistrorsum ostendit: illi in summum rectum cum forte & hsdem è procellosa nube præcipites decidissent:

magnaque difficultate Rotarius (id erat alteri nomen) afficeretur, quemadmodum ex tam arduo loco se incolumes possunt in terram demittere (nam & earum rerum adhuc erat rudis & insolens, hacque illi ad insanas huiusmodi nimborum molitiones periclitata primum fuerat ambitio.) Amantius, qui à prima pubertate in demonis seruitutem a parentibus abductus matrem se ipsa affuefecerat, ridens ibi inquit: Bono animo es stulte, nam qui nos habet sua potestate ad difficiliora habiles atque idoneos Magister, hoc etiam negotium facile ac sine vlllo negotio expediet. Nec dictum res diutius morata est. Nam subito turbine vna correpti, sine vlla noxa in terram sunt depositi. Ipsa tota sic contremiscente domo, vt à fundamentis reuelli videretur. Hocque ipsi diuersi totidem tamen verbis recensuerunt. Imo & cum villaticis commissi, de die, deque tumultu ac trepidatione omni, inter eos libere, ac constanter conuenit. Ac tandem, quos viuos criminis societas conuinxerat, eosdem mortuos, flamma iudicis condemnatione, absumpsit.]

Hucusque Remig. Idem l. 3. c. 12. cum hanc deuotionem multis exemplis egregie adstruxisset, sic concludit. Quid nostris temporibus vulgariū, quam sunt tum frequentes & assidua sagarum, de eare assertiones: tum ipsi consentanea hominum testimonio: qui, non per somnium, qui magicis artibus auersos sensus, sed oculi sui vidisse se illas nubibus excussas, vel summis arboribus ac telis perplexas habere, vel humi attonitas iacere, constanti sermone affirmauerunt? Nec id quidem in trinito confabulantes, sed in iure sacramento sanctissimo rogati atque adacti, vt in superiore disputatione non semel est demonstratum.] Nonne similia accedere in Italia, quo ad Grilandi Lucretiam? nonne in Heluetiæ Schiltachio quoad Sagam illam E-

vide l. 2. q. 16.

A rasmi in Epistolis? nonne in Batauia, quoad incaute curiosum illum adolescentem Ronfsei? Cur (dic Sodes) quod in Italia, Heluetia, Hollandia accidit, non potuit in Morinis contingere? Hoc ergo iudicium satis firmatum.

B Pergo ad alia. His annuero ossa, vel teitas locis plane alienis corporis eorum, quos oderunt infertat; vel quid simile patratum præter naturam; vt mirificum illud quod Valfracuræ anno 1589. contigisse refert Remigius, de Lana Blasia; eam cum, quem vlcisci volebat, Claudium Girardum inuitasset, vt vna secum ad focum pauxillum sedere non dedignaretur, atque ex pomis, quarecens ibi cocta videbat, sibi qua vellet haberet: & Girardus id facere non semel recusasset, causans sibi non esse diutius ibi morandi ocium; & omnino nullum eius cibi, quem offerebat tum esse desiderium: ex pomis illi vnum eius volæ manus cum tanto ardore adhasit, vt alteram ei excutiendo statim ad mouere cogeret. verum dum id facit, vtæque sic conglutinantur, vt in vnum coaluisse viderentur, medijs pomi ardore interim sic increbescente, vt res illi paru abisset ab insana. Inclamat igitur obuio quosque obrestans, vt sui miserescerent. Adferre quisque pro se ei malo quod poterat remedium: hic aquam restringendo ardori: ille instrumenta dirimendis separantisque manibus: sed cum nihil horum quidquam prodesset, & iam palam esset id illi mala aliqua arte confectum esse negotium, ex vicinis accurrens considerator vnus monuit: vt eo reduceretur, vbi illum id malum primum inuasisset.

E Quod cum factum esset, cepit bona illa Blasii, ceuridiculum quid contigisset, hominem ludibrio habere: nihilominusque à superiore brachio ad manum vsque quod interrerat tantisper demulcere, dum id po-

man

num illi excederet: quo facto confestim sedatus est dolor: cœperunt que ei manus libere ut ante facere officium.

Quibus indicijs annumeratim, aliud satis frequens, & quod accidit anno isto 1509, in Brabantia oppido primario: cum maleficiatæ clarè & sapius obuersatur figura (suppono esse aliàs mente sanam, nec imaginoso morbo laborantem) seu species ipsius maleficiæ, ei inantis, vel eam vexantis.

Quamquam hoc indicium solum non sit tam efficax, quam præcedens. Item quam foret, si vnus testis exceptione maior deponat se vidisse sagam propinantem equo, qui mox mortuus, portionem: aut si duo testes legitimi deponant nominatum exercuisse actum aliquem, qui ex communi maleficorum praxi solet ad maleficium dirigi, v.g. quod stans in aqua, retrò tergum aquam proiecerit in aërem, vel quod, ante exortam mox grandinem, visus sit lapidem ferire bacillo: vel flores de varijs arboribus lectos in ollam conijtere: vel virga aut manu percutere, vel inungere animal, quod paulò post mortuum. hæc ait Binsfeld. *a* esse indicia vrgentissima, quorum vnum quodque per se sufficiat ad torturam: quanto (si hoc verum, de quo dubito) certius est sufficere, quando accedit ad nominationem complicitis? *9.* Si, cum capiuntur, aliqua dicunt vel faciunt, quibus significant se sibi timere à morte, actum esse de se, neque se viuas manus iudicum euasuras. *b* *10.* Confessio extraiudicialis rei siue accusati, duobus probata testibus, nisi error probetur, ita Binsfeldius. *c*

Sed hoc verum est tantum in confessione huiusmodi speciali de certo facto: non de generali, vt de incantatione tantum vel magia: item de fa-

cta: serio non iocò, nec non de verisimili atque possibili, vt postea docebo de confess. iudiciali.

Hæc sunt indicia maximè verisimilia & legitima, quando, quæ ad naturam atque plenitudinem eorum requisita sunt, concurrunt: & hæc haud dubiè non tantum faciunt cum nominatione complicitis concurrentia semiplenâ probationem: adeo vt sic semper vnū istorum indiciorum cum nominatione tali, talem requisuimus, sufficiat ad torturam: sed etiam ex multorū sententia, quædam ex his sola sufficiunt: quod tamen non libenter prædicarem: sed semper vellem vnum ex vrgentissimis; cum alio leuiore; vel plura semper leuiora concurrere.

Conditiones autem requisitæ: vt vnum ex his cum denunciatione complicitis ad torturam sufficiant etiam in exceptis, sunt sequentes, addite ijs, quas superius iam posuimus suis locis: *primo* vt talis nominatio complicitis, adeo verisimilis sit, vt ultra ad minicula illa, iudex ex ipso quoque testium numero, & qualitate deponentium, & personarum eorum, contra quos deponitur, & alijs facti circumstantijs, quasi certo credat nominantem non mentiri. *d* *2.* quod socius criminis socios nominans non patiat, nisi hunc vnum defectum: nã si plures habeat, etiã si tantum duos (v.g. quod non tantum, sit infamis & criminofus, sed etiam sit vilis, abiectus, aleo, vel alias inhabilis) tunc ne in exceptis quidem facerent indicium ad inquisitionem specialem, nedum ad torturam. *e* etiam si in tortura suam nominationem confirmasset, *f* quia hæc vnicum supplet defectum tantum: quod procedit, multò fortius in nominante socio criminis inimico, periuro, vel vario, & sibi contrario. *g* *3.* secundum quosdam

nomina-

de in fidei fauorè, de hæc. in 6. plurimos citat. Far. q. 43. n. 177. *e* post Mar. Carer. Boer. & alios. Far. sup. n. 178. *f* Buis. cõl. 69. & cõl. 275. Bona. cõn. Kirchou. Mascar. qui omnes testatur esse cõmunè. *g* vide Fa. in. aa. 179.

Indic. 8.

Caroli. d. c. 44.

Indic. 9. ex comm. vt ait sen. tencia.

nominatio vnus contra eum , qui est bonæ famæ & exstimationis non valebit cum adminiculis , ad torturam: sed valebit, cum bona fama duntaxat debilitaret indicia contraria , *b* ideo considerandum potius quot & quanta sint ista indicia adminiculantia : vt si non superent bonam illam famam, tum vera sit hæc communis Dd. limitatio, si illam superent, nõ debeat propterea nominatus torturam euadere, *B* *Farin. q. 43, n. 188.* si deessent alia adminicula, non valeret ad torturam nominatio spõte ad nullam iudicis interrogationem à reo facta: quia hæc, ne iudicij quidem vitium haberet: sed si adsint alia adminicula, vult omnino *Farin.* eam æquè valere ad torturam , ac valeret si ad interrogationem iudicis emanasset; & *c* intelligendam communem Dd. diuentium: si reus nulla precedente interrogatione complices nominet, non acere indicium. Et sane hæc distinctio: *uæ* etiam *Claro* placuit, & *Peguero.* *l* quoad inquisitionem, non minus æqua videtur in foro conscientie quoad torturam, in foro externo quia durat præsumptio, quod testis, vltro se offerens ex animi suspectus est, ideo tutius illic iudex faceret sequendo communem. Porro quo ad duplicem casum, quem addit *Farin. n. 192.* scilicet procedere illam communem primo quando quis nec carceratus, nec à iudice requisitus sponte iudicem adit, & reuelat crimen complicitis, secundo, quando quis sponte reuelat delictum, de quo sibi impunitas promissa à iudice ratione hac, quia *i.* casu tunc præsumitur denunciator siue accusator, secundo casu præsumitur corruptus promissione impunitatis. Equidem, quia vtrumque fundatur in præsumptione iuris, potius quam in facti veritate: putarem

b bene docet *Farin. p. 47.*

Farin. q. 43, n. 188.

sup. n. 90.

Clar. p. 21 Pegue. de l. crim. n. 30.

in conscientie foro, vbi veritas tantum attenditur posse iudicem hac nominatione, re bene perpenfa vt ad inquirendum saltem: nam ad torquendum, non cenfeo. Sciendum 5. non prodesse adminicula quando tortura, in qua nominatus fuit socius, non fuit legitime peracta seu decreta, puta sine præcedentibus indicijs. *Farinac. post alios num. 193. & seqq.* Denique non valeret dictum socij criminis ad torturam, etiam cū adminiculis, si potuit veritas actu vel habitu aliter haberi, quidã putant: sed eos merito refellit *Menochius cas. 474. n. 62.* quem sequitur *Farin. nu. 195. d. q. 43.* Ex quo restant quædam breuiter addenda, de indicio famæ, fugæ & minarum.

Quartum indicium est Famæ Indicum, de quo sciendum, vt fama sit idonea pro indicio, debere ortam esse à viris, nisi sit de re melius vel æque perspecta sceminis, hoc est, quando factum amplius vel æque sceminas tangit; *a* verbi gratia, de maleficio abortus, vel sterilitatis, vel infanticidio & similib. ideo in strigarum delictis potest fama originem ducere à sceminis æquè ac viris. Item debet esse fama solida, non leuis, non vaga aut varia, aut decrelens, aut contraria; sed constans, crescens, & vniformis ac eadem in toto populo: *b* alias, quando famæ sunt contraria, si simul sunt orta, & testes vtrunque sint pares: vt & verisimilitudines æquales, negatiua tollit affirmatiuam, bona malam, & censetur negatiua, etiam quando testes aliqui dicunt se nihil scire, quia per hoc satis indicant non fuisse famam in toto populo. Si famæ simul non sint orta, posterior tollit priorem, nisi prior nitatur meliori testimonio, vel verisimiliori causa; tunc enim prior nõ tol-

leretur:

e vide Far.
à n. 165.
d Carrer.
tract de
indic. &
torr. n. 12.
& 17. Fol-
ler pract.
crim. ver.
detur ca-
pitula q.
suffoca-
uit vxor.
n. 28.
Post Bar.
Alex. Sal.
Bof. &
Marf. Fa-
rin. n. 178
Bald. &
Saly. in l.
ca. quide
Cde accu-
reche cōt.
Bar.
Foller.
sup. n. 35.
Post Bal.
& Masc.
i. de pro-
bar. conc.
48. n. 8.
Peguer.
deci. cri-
7. nu. 13.
Hector.
Amil.
tracta. de
testi. ver-
bo testis
bona vel
malam n.
7. & 9.
Amil.
sup. n. 14.
& seq.
& Buitat.
conl. 315.
vol. 3.
lab Arno
no soli lo.
37. & bur-
lat. conf.
166. vo. 2.

leretur c. 3. debet fama orta fuisse tem-
pore delicti commissi, vel statim post,
non ex longo interuallo, nedum post
accusationem, inquisitionem, vel in-
carcerationem d: nisi tamen causa, ex
qua fama sumpsit originem, superue-
nerit post longum interuallum, accu-
sationem, inquisitionem, vel in carce-
rationem, quia tunc quodcumque
superuenerit famæ causa, validum in-
dicium fama præbebit e. ratio est, quia
non potuit ante initium sumere, cum
effectus causa sit posterior. 4. vt fama
aliquid operetur, debet esse fama in lo-
co delicti commissi, nec sufficit si sit
alibi, locus autem delicti iuxta quali-
tatem & facti exigentiam latius pro-
tenditur, vel in vicinia tantum, vel
in parte oppidi, vel in toto oppido, vel
in tota prouincia f. 5. Debet fama nec
esse procurata nec affectata g ratio,
quia hæc non est fama, sed hypocrisis
& fictio. 6. Debet fama hæc mala per
bonam famam non fuisse deleta. ma-
gna enim sunt bonæ famæ privilegia.
nam paribus momentis iudex debet
inclinare in bonam famam h, testes
non multo pauciores deponentes de
bona fama præferuntur deponenti-
bus pluribus de mala i. Fama bona in
genere tollit malam in genere & in
specie k. est communis, & vera, quan-
do mala in specie non est adiuta alio
indicio: tunc enim puto tantum, il-
lam debilitaret, vt colligo ex dictis
Vulpelli, Clari & Bofsi coniunctis pro-
ut illa potuit Farinac. numero centesimo
nonagesimo septimo. & seqq. tollit et-
iam omnem aliam delicti presump-
tionem & indicium, adeo vt reum
torquendum ex indicijs legitimis
specificis præcedentibus, eripiat tor-
tura: secundum nonnullos, quo-
rum sententia à quibusdam commu-
nis vocatur l: tamen contraria est

A multorum melius rem discutientium,
& praxi, & rationi magis consenta-
nea, vt dumtaxat bona hæc fama,
quando ad malam famam accedit ali-
quod aliud indicium: minuat & debi-
litet indicia, non vero plane tollat m,
idque adhuc solummodo; si indicia le-
uia n & qualia qualia, non vero si sint
particularia o, aut grauiora: & ideo ad-
huc posse tunc reum torqueri p: sed ta-
men (vt aliquid etiam bona fama o-
peretur) debeat leuius torqueri, quæ
videtur sententia Casoni q & Farina-
cius addit hanc esse veritatem, & secun-
dum eam indistincte temper se vidisse
iudicari. Plura etiam idem de mala fa-
ma (a nu. 186. vsque ad fin. q. 47.) quæ sic
breuiter cape commodiori ordine &
clarius tradita.

C Mala fama in genere alicuius facti
facit delicti præsumptionem r, dum-
modo mala fama sit in eodem delicti
genere, de quo quis inquiritur s, & si
accedant alia adminicula, sufficet ad
torturam t, siue sit persona vilis, siue
non, & siue sit delictum difficilis pro-
bationis siue non: nam Dd. u qui quo
ad personam vilem, & in delictis quæ
sunt difficilis probationis, putant non
requiri ad torturam alia indicia, præ-
ter famam malam in eodem delicti ge-
nere. sæu nimis sunt & adferunt non
admodum consentanea iuri, quare
Farinacius x eos merito reprehendit:
ideo nec in maleficijs quidem putarim
iudicem absoluendum, qui hanc cru-
delitatem amplecteretur.

E Famam exacte probare, quam ne-
cessarium, tam rarum est in iudicijs:
adeo vt Grammat. Senator Neapoli-
tanus scripserit, se numquam vidisse
processum, in quo repperit famam
publicam legitime fuisse probatam,

m Vulpel.
conf. 105.
Ludu.
Peguer.
deci. crim
7. n. 13.
Vulp.
conf. 10.
n. 4. Meré
da cōf. cr
88. nu. 77
lib. 2.
o post a-
nos He-
ctor E
mil. sup.
nu. 17.
p Clarus
q. 60. v.
frequens
etiam.
q de indi.
& tor. tra.
i. c. 2. n. 5.
Farin. 192
Masc. de
probat. l.
2. cōcl 83.
n. 10.
Masc. su.
Frac. Per-
sonalis de
indic. &
torr. n. 56
Cason d
c. 2. nu. 2.
Clarus q.
21 v. fama
sola, Far.
23. nu. 22.
u Person.
& ab eo
allegat.
sup. n. 55.
& 36.
x d. q. 47.
n. 206. q.

y vide Far. n. 207.

z Maf. sup. conc. 749 Hip Rim. col. 59. vol. 1. ac. qualiter & quado de ac. cusat.

b vide Far. an. 211.

c opt. 5. n. de haret. c. 65. pel. n. 37. Vol. pel. cent. 30. n. 12. N

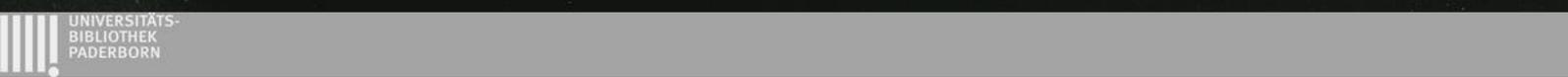
d Clarus §. fi. q. 62. 18

quod & Iulius Clarus, & Vulpel. & alij egregij partim iudices, partim advocati asseruerunt. 7. quare cum in nostra materia, plerumque contra sagas & striges ex fama indicio procedatur, pergam eos iuuare, quibus deest larga suppellex libraria, vel ocium ingentia illa volumina Farinacij, Bofsiij, Mascardi & al. percurrendi. Ad famam probandam requiritur 1. vt testes ad minus sint duo, nec sufficit vnus omni exceptione maior: sed z vt minimum duo esse debent spectatae, integrae, & optimae opinionis ac fidei a: atque id ipsum, quod sint tales, articulandum & probandum in processu, iuri communi magis consentaneum est: quando agitur ad inquisitionem particularem vel torturam, immo non bene faciunt iudices, qui communiter hoc solent praetermittere, licet aliquos pro se habeant DD. reuera enim fundamentum istorum quod vnusquisque praesumatur idoneus & omni exceptione maior testis in re tanti momenti, leuiusculum est b. 2. requiritur, vt etiam non interrogati testes de fama exprimant causas, indicia, & coniecturas, quibus orta est fama, nec sufficeret, quod dicant se audiuisse a multis, vel publice, vel ita esse publicam famam c: nisi & causas & illa alia adderent: quibus additis, sufficeret dicere se ita audiuisse publice dici: de quo statim amplius 3. requiritur, vt testis sciat saltem rudi Minerua describere (non enim opus est exacta definitione, quam vix iurista & advocati possunt dare) quid sit fama, de qua deponit: saltem sic, vt appareat iudicium fati intelligere: quare reijci deberet, qui diceret se nescire d, vel diceret esse id quod per plures personas dicitur, vel quod publice dicitur, vel

A quod per istum aut illum dicitur e, sufficeret autem, nec de hoc interrogandus esset, si ex praecedentibus iudici constaret testem satis intelligere, quid sit fama f. requiritur, vt specificè deponat de fama illis ipsis articulis, in quibus fama est articulata: nec sufficeret quod in fine poneretur generalis clausula de fama praeced. omnium, & c. a 5. requiritur, vt debeant exprimi auctores, a quibus fama est orta: & quidem probabilis est id obtinere, etiam si interrogati de hoc non forent: & quod nominati isti debeant esse alij, quom contestes: nec sufficeret dicere, se audiuisse a maiori parte populi, si postea diceret se non recordari, a quibus, nec vllos posset nominare. nam si aliquos nominaret, & diceret se reliquorum non tenere nomina, hoc sufficeret: immo si fama foret orta ex probabilibus coniecturis & causis, hoc quintum requisitum cessaret b 6. requiritur, vt dicant testes, se audiuisse a maiori populi parte, vel ita dici a maiori populi parte c, (si addant illius ciuitatis d vel etiam si id non addant, quia satis hoc intelligitur e) a maiori (inquam) parte populi id publice dicentis, vel priuatim f: nec necesse est addi, & ita maiorem populi partem sentire g sufficit etiam si dicant, se audisse sic dici per totam ciuitatem h. non sufficeret si dicant, se audisse a mille personis, vel a diuersis personis, vel a multis personis, vel a pluribus & pluribus personis, quia nihil istorum significat maiorem partem populi. Sed quid si dicant se ita audiuisse publice dici, vel ita esse publicam vocem, seu famam? tunc distinguendum. nam in criminalibus quando agitur dumtaxat ad habendam semiplenam probationem (v.g.

Ro. 66. 54. vol. 1. Nat. 473. vi. in l. com. m. q. f. Maf. sup. d. 65. 749. n. 18. Maf. sup. conc. 732. b. v. l. Farin. n. 228. v. l. q. 210. c. Bar. de min. re §. plur. rium de qua. d. Fra. h. culan. de nega. 112. in fin. e. Bar. n. 20. f. Bald. p. r. r. n. 19. de testib. g. Clarus sup. q. 6. v. 15. h. Capel. Tol. de 380. n. 1. Leaqu. n. 119. de accus.

ad tor-

ad torturam) hoc sufficeret, quando testes simul adducerent causas & coniecturas verisimiles, unde orta esset fama: in ciuilibus vero hoc non sufficeret: & sic conciliat Bald. & Bart. contrarias opiniones Prosper Farinacius. *supr. numer. 259. cum seqq. & Septimore-quirunt* nonnulli plures hos testes non esse singulares: sed verius est, hoc non requiri & famam siue bonam siue malam posse probari per testes singulares, dummodo non sint contestes in specie famæ irrogatæ l. 3. *fama* probatur per decem testes, etiam si non sint uniformes, dummodo causas & auctores famæ bene exprimant, & alias sint testes habiles: tamen non sufficient ad torturam, nisi concurrant alia adimicula *m. 9. probari* potest fama etiam per scripturam, vt litteras bonorum virorum, per priuilegia, & instrumenta antiqua & alias scripturas authenticas: scripturæ autem non possunt esse pauciores duabus, imo saltem tres, & debent habere originem à diuersis personis. *n. Hæc de probatione famæ in specie.*

Bona fama in specie probandæ hæc est regula, quod vnusquisque præsumitur in suo artificio vel statu (etiam si carnifex foret) bonus, donec probeatur malus: maxime si sit natus ex bona patria, vel ex bonis parentibus, vel si sit nobilis & diues, vel bene educatus: & ideo in quis præsumitur bonæ famæ: amen adesset sceleris aliqua præsumptio specialis, quia hæc excludit præsumptionem generalem. Fallit etiam regula illa, quando agitur de præiudicio tertij, tunc enim huiusmodi bona fama est probanda, item quando hæc præsumptio bonæ famæ redundaret in in præiudicium eius pro quo præsumitur (de quo vide Menoch.

A *li. 5. de præsumpt. l. 1. à nu. 20.*) item fallit in eo, qui alias fuit malus malæque famæ, item in eo, qui dat operam rei malæ siue illicitæ. *Ad probationem famæ bonæ vel malæ in genere*, requiruntur eadem, quæ ad probationem eius in specie: unde valet argumentum à fama in specie, ad famam in genere.

B Quintum est Indicium Fugæ. de hoc regula prima est, quod fuga ante inquisitionem formatam vel accusationem porrectam, contra fugientem gignit ordinariæ suspicionem & præsumptionem non leuem doli & delicti commissi: non tamen sola, sine adimiculo alio, facit semiplenam probationem: quare neque sufficit sola ad torturam, quicquid multi dixerint: & loquor de fuga, quoad ipsum fugientem: nam de fuga complicitis, non arbitror vnquam illam facere indicium contra complicem inculpatum, hoc est contra quem non sunt alia indicia, fugientem autem intelligo, etiam illum qui occulte latitat in ciuitate aut loco vbi habitat: eum quoque, quem ex signis euidentibus constat fugam adornare, idque magis, si accesserit contumacia aduersus citationem: vel etiam fugerit per loca inuia & insolita, puta per saltus aut nemora, quæ non sunt in transitu: vel si inuentus in delicto aut præparatione, clamore populi fugatus fuit: quo casu etiam denegatis defensionibus posset torqueri, si clamor populi sit ortus ex probabili & verisimili causa, ad opinandum quod volebat delictum committere, sed clamore fuit impeditus. Quod si metuit subito, & ex improviso se conijciendum in carcerem. antequam capiatur: fugiens vel se occultans non præbet fuga indicium

C

D

E

P
vide prof
Far. q. 48.
per cor. &
Clarun. z.

Mascar.
de proba.
multis l.
conc. 819
& con. 531

vide Far.
n. 17.

idoneum ad torturam: multo minus, si iam captus ex manibus satellitum & ministrorum iustitiæ se eripiat, quantumvis iuridica & legitima sit captura, quod diligenter notandum cōtra multos: & verissimum est, quando quis etiam ex intervallo postquam elapsus fuit, vel sponte iterum comparet, vel inuitus iterum captus fuit: quod maxime obtinet in ijs, qui vel propter debilitatem carceris incommoda ægrè possunt ferre, vt de se testatur Demosthenes t: vel quibus admodum verecundum sit incarcerari, propter genus vel dignitatem, vel professionem. Sponte dicitur rediisse: qui, cum possit iterum fugere: permittit se capi vel citatus comparet. Est autem hæc spontanea comparitio (si ante bannum fiat) adeo potens, vt fugam plane expurget, cetera vero indicia omnia debilitet: ideo si propter illa antea poterat torqueri, iudex eum iam non poterit torquere, ex plurimorum Dd. sententia, vel non poterit nisi leuius multo torquere; iuxt. Farina. num. 55. Reg. 2. & post accusationem vel inquisitionem fuga in criminalibus causis, quando agitur de pœnâ luenda in corpore, adhuc non præbet indicium sufficiens ad torturam: etiam si accederent alia adminicula. nam adminicula hæc tantum ante inquisitionem operantur & non postquam fuit inquisitio capta, quia post inquisitionem cæptam fuga non præbet vllum indicium n: & ideo alia indicia huic non possunt adminiculari, quod nullum est. Quod si alia indicia sint multa, & vrgentia, ac grauiora: illa vim suam habebunt: non vero huic, quod nullum est, adminiculari sunt dicenda. Reg. 3. Hæc obtinere puto, etiam si iudex, non habeat

shoc cōtra Carre. & Follet bene Farina. à n. 14. ocuit. epist. 1.

Bart. & cōmuni-ter oēs Peguer. decif. cri. 7. nu. 31. Clarus q. 21. nu. 23. Far. n. 27.

A famam crudelis, neque comminatus sit se male tractaturum, ratio; quia molestiæ iudiciales, & grauiissima causarum criminalium incommoda, reuera sunt iusta metus & fugæ causa, quando vero illorum duorum alterum accederet, fatentur omnes fugam nullum indicium præbere x Reg. 4. Fuga cum quantumvis multis adminiculis aliis, non sufficit ad condemnandum pœna corporali vel ordinaria: si vero esset iuncta cum vno teste exceptione omni maiore & oculato, tunc posset sufficere ad condemnationem pœnæ pecuniariæ, & extraordinariæ. Reg. 5. Causa probabilis fugæ probatur, per iusiurandum fugientis, quando constat de causa probabili: etiam si præsumi aliunde possit cum non propter hanc causam, sed propter delictum discersisse: verbi gratia, dicit quis se discersisse: quia timebat accusari vel incarcerari: si constet hæc comminata vel præparata fuisse, statim iuramento quod ob eam causam discerserit. Sextum est indicium minarum. circa quod nota differre iactantiam à minis. Iactitare se dicitur, qui dicit se posse vltionem sumere, offendere, delinquere, &c. si vellet: minari vero, qui dicit se velle facere, siue se facturum. hæc duo perperam nonnulli confundunt: etiam in alijs rebus. Sit conclusio, quoad minarum indicium, quando damnum vel delictum est subsequutum, communis sententia est, siue iactauerit quis se, siue minatus fuerit, efficax hoc indicium esse ad torturam: quando minans vel iactans est persona potens malæ vitæ, & solita minas exsequi: intellige si sit dubium, quis delictum commiserit, & minator in hoc ipso delicto sit malæ famæ d. ratio est: quia in hoc casu idem est animus iactantis &

x Fa. c. 47

x Farina. num. 69.

b Fa. n. 44 & seqq.

car. l. me- rum C. q. met. cau. Far. q. 10. n. 7. & q. directe ca. q. 11. n. 37. l'egue de deci. cri. aum. 11.

minan-

minantis hoc verum in foro externo, quia talis illic præsumitur: in interno tamen foro, puto inter minas & iactantiam distinguendum confessario; & diligenter quærendum, an iactitarit animo adimplendi, necne, Nam grauius longe est peccatum eius, qui iactitauit, vel minatus cum desiderio exsequendi & executus: imo duplex est peccatum.

Similiter in foro e externo idem est, si quis expresse vel tacite siue ænigmaticè minetur occidere, aut vulnerare (verbi gratia, faciam ne doleat tibi caput: extraham tibi pennam de ala, &c.) sed in foro interno in æqui uoca seu obscura locutione scrutanda est mens loquentis. Et hoc quod diximus de homine malæ famæ & solito exsequi: locum habet, quando non accedunt alia adminiculantia indicia: nã si accederent alia, tunc ex solis minis. & mox subsecuto delicto posset subijci torturæ etiam non solitus exsequi. f Hæc limitanda, primo si offensus haberet, alios etiam inimicos præter minantem: tum enim debet iudex esse valde circumspectus, & considerare an sufficientes sint minæ, & an forte alius inimicus hoc tegmine fretus offenderit, vt narrat accidisse Paris de Puteo, & ex eo alij. Secundo limit. quando delictum non esset subsecutum in continenti, sed ex interuallo: hoc autem discernere permittitur iudicis arbitrio: qui considerare debet qualitatem personarum, & an ante habuerit opportunitatem delicti committendi. nam si statim non habuit, & fecit statim ac eam nactus est, interuallum nihil eleuat indicium. b Tertio fallit, quod diximus esse indicium sufficiens huiusmodi minas, si sint ambiguae, & quæ possunt significare vindictam legitimam siue iuris, & licito modo (verbi gratia,

A) vlciscar, solues, pœnitebitte, non sic abibit & talia) i quod certe verum est, si minator solitus sit via iuris se vlcisci: verum si consuevit se vindicare via facti (vt solent fortiaij) in his iudex potius debet sequi sententiam Parid. de Puteo volentis etiam tum fore indicium ad torturam. k. 4. minæ debent fuisse specificæ, seu de eodem, quod subsecutum fuit delicto. sic nonnulli post Spec. & Dec. quorum doctrina (vt recte FARINACIVS) tantum est admitenda, quando minæ prolatae fuere in aliqua certa specie & subsequitur delictum plane alterius speciei, quod non continetur sub specie comminata, neque est præparatio seu gradus quidam ad illud (verbi gratia, quando quis minatur occidere, & secutum est domus incendium. l)

Sed si minæ fuerunt in genere prolatae (verbi gratia, dolebit tibi caput, faciam ne hic intres, ne loquaris, &c.) & delictum illa generali significatione continetur, vel si delictum plus nocuit, vel minus quam minatum fuit, sed effectus tamen est, quid ordinatum ad minas; tunc adhuc locum habebit regula (verbi gratia, si in quem minæ occidendi prolatae, inueniatur tantum vulneratus, vel contra. quia vulnera nequeunt ad certam mensuram dari. m) 5. limit. procedere regulam, quando minæ non fuerunt reuocate, & quando erant prolatae animo sedato, & post interuallum à præfensa iniuria: sic, vt queant dici processisse ex animo deliberato; non ex calore iracundiæ. n 6. limit. vt minæ sint absolutæ. Nam si fuerint conditionatæ (verbi gratia, faciam si tu adhuc transferis hac, &c.) tunc nihil operantur, nisi sufficienter probata conditione, in minis appositæ. o 7. debet minæ apparere, hoc est, probari per duos testes efficaciter, quos

i O fasc. conf. 64. n. 55.

k Far. n. 22

l vt bene Natta conf. 42. num. 2.

m Farin. 2 num. 24.

n Fa. n. 27

o Fa. n. 32

Farina. 2
nu. 40.

vide nu.
o. 36. &
9.

Frã: Ca.
on. de in.
fic. r. 7.
t. n. 17.
Diaz reg.
170. Ana.
Gomez.
o. 3. c. 12.
n. 15. Sai.
nen. spif.
Geenen.
r. Select.
c. 1.

R¹
f. c. sicut
fignum
qui etian
de hom. c.
qui po.
test. & c.

oportet saltem esse concordēs in quali-
tate minarum, licet discordent in loco
& tempore: p̄ aliās si essent omnino
singulares, vel esset vnicus tantum tes-
tis, minæ non facerent indicium ad
torturam; sed tantum ad faciendam in-
quisitionem generalem sufficerent. 8.
ad torturam sufficerent minæ homi-
nis soliti exsequi, cum causâ præxi-
stente minarum, utpote honor læsus,
odium, utilitas, aut quid simile: quod
si ad consuetudinem exsequendi, &
causam accederent alia adminicula
præsumptionum (utpote inimicitia)
tunc etiam ad condemnandum suffice-
re tales minas censet Farina. post mul-
tos, quos allegat, q̄ non quidem ad pœ-
nam ordinariam, sed extraordinariam
& pecuniariam, non corporalem quod
fateor. quando concurrunt minæ ini-
micitia, delictum, & consuetudo exse-
quendi: idque facilius in excepto &
occulto difficilique probationis cri-
mine nostro sortilegij admiserim, quã
in alijs: tamen semper propenderem
in sententiam negantium, vnquam in
vilo crimine licere ex huiusmodi indi-
cijs tantum remotis ad condemnatio-
nem procedere.

SECTIO IV.

*De alijs indicijs minus urgentibus
& minus certis,*

Dignum est, quando quis po-
tuit maleficium impedire,
& non fecit: si tenebatur nõ
lege tantum caritatis (qua
omnes homines tenentur) sed etiam
lege iustitiæ, ut puta ratione officij:
tunc puto vrgentem præsumptionem
occultæ societatis induci; s̄ & talem nõ
prohibentem esse plectendum pœnã

A saltem extraordinaria, quando ali-
qua adhuc adminicula accedunt: intel-
lige primo posse torqueri: & si post tor-
turam necessaria reliqua adsint ad
condemnationem iuxta dicta paulõ
ante in fine præcedentis sectionis etiam
posse procedi. Quod notandũ est pro-
curatoribus, & advocatis fisci, & simi-
libus officiatis iustitiæ. Sed, si quis tan-
tum tenebatur obuiare ex præcepto
caritatis; tunc non puto istud indicium
sufficere ad torturam, si alia nulla cõie-
ctura concurrat, maxime si postea non
associavit se sic delinquenti. *u* Et hæc
limitant DD. quidam in crimine læsæ
Maieſtatis, quos sequitur Iul. Clar. &
non est dubitandum de foro externo:
ibi enim non reuelans hoc crimen pun-
itur: sicut & serui, qui non defende-
runt Dominum occisum. *a* In foro cõ-
scientiæ, neque hos seruos, neque alios
illos, ne in crimine quidem læsæ Maie-
ſtatis, putarim ad restitutionem dam-
norum teneri. *b* Hinc patet indicium
& præsumptionem induci contra iudi-
ces: qui omittunt vel negligunt malefi-
cos punire, ad quod tenentur ratione
officij, ut dixi. vt & belli dux ratione
militum: & prælatus, subditorum. quæ
est communis sententia, *argum. c* qui po-
test, 23. q. 3. cap. negligere, 2. q. 7. *Sman. in*
praxi tit. 15. Capic. decis. 130. nu. 67. Prax.
epit. delict. c. 28 n. 30. & 31. Nicol. Morom.
de fide treug. & pac. q. 138. n. 41. & hi
omnes, quia iure ad hoc tenebantur, ad
restitutionem damnorum ex omisio-
ne hac ortorum, parti læsæ tenentur:
neque obstat *COVAR. & Med. citati:*
E loquuntur enim de ijs, qui tantum te-
nebantur obuiare ex caritate; quoad
seruos Domini occisi aliud est, quia li-
cet puniantur in foro externo id fit
propter præsumptionem, & ideo in fo-
ro conscientia non tenentur ad restitu-
tionem.

2. Est,

quãte de
ten. excõ.
mun. c. 6.
in infir-
da. c. 1. q.
3. cõ sim.
& Gandia.
tit. de præ-
sũpt. & in
d. in du. n.
24. Meno-
de arb. ca.
355. nu. 7.
quos sic
interpreta-
tio sic intel-
ligo senten-
tia cõ-
muenem,
quam leg.
Antoa.
Gomel. d.
l. 3. tit. de
hom. n. 4.
& in tit. de
læs. maie-
n. 8. Clar.
n. 3. & Bar.
q. 91. n. 6.
al. 1. sed
& in con-
ad syllab.
b sic bene
elatus sit
post Iul.
medin. &
Cova. ibi
citatos.